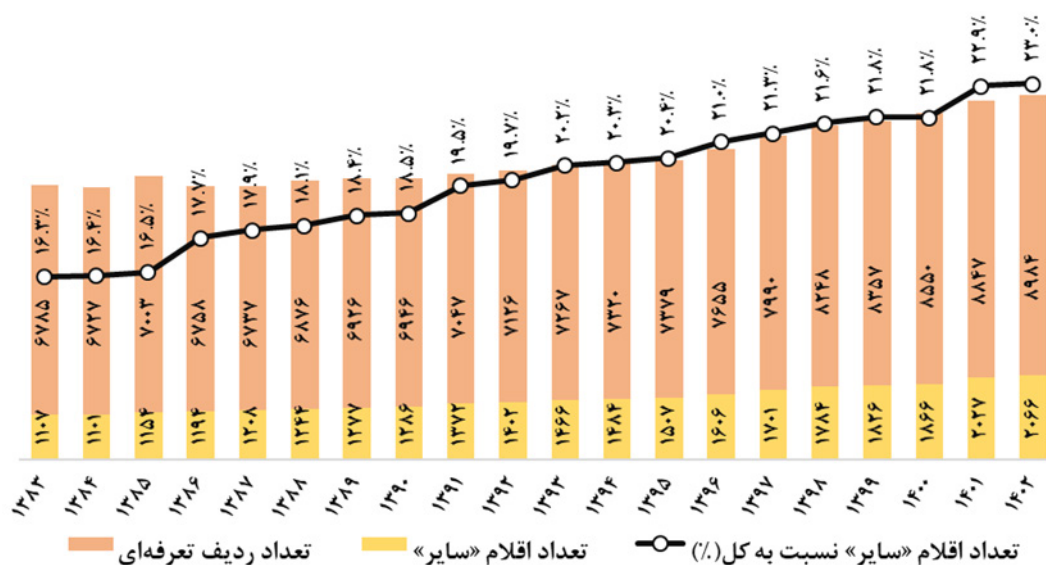

توضیح اجمالی:

برنامه‌ریزی تجاری و مدیریت واردات در خصوص کالاهایی که نشانه دقیقی از ویژگی آنها در اختیار نیست، امری دشوار محسوب می‌شود. در قانون مقررات صادرات و واردات کشور تعداد قابل توجهی از ردیف‌های تعرفه‌ای تحت عنوان «سایر کالاها» در زیر مجموعه گروه‌های کالایی مختلف ذیل کدهای شش رقمی HS در نظر گرفته شده است. با وجود آنکه این طبقه‌بندی جزئی‌ترین شکل طبقه‌بندی کالایی (یعنی در سطح کدهای هشت رقمی HS) کشور می‌باشد، اما کماکان، امکان رصد و شناسایی دقیق برخی کالاهای وارداتی وجود ندارد، چرا که کالاها با ویژگی‌های مختلف ذیل یک کد با شرح کالا تحت عنوان سایر قرار می‌گیرند. این نوع طبقه‌بندی از دقت این ابزار سیاست تجاری می‌کاهد و موجد اشکالاتی می‌باشد. اول اینکه، اعمال سیاست‌های هدفمند تجاری مبنی بر حمایت از کالاهای داخلی در مقابل کالاهای مشابه وارداتی و کمک به رقابت‌پذیری کالاها در بازارهای داخلی و خارجی را دچار مشکل می‌کند، دوم اینکه در صورت اشتباه در تعرفه‌گذاری و تخصیص تعرفه‌های پایین‌تر برای این دسته از کالاها (اقلام با شرح کالای «سایر») احتمال سوء استفاده در ثبت گمرکی کالاها و همچنین احتمال کاهش درآمدهای تعرفه‌ای دولت نیز وجود خواهد داشت و سوم اینکه امکان شناسایی و معرفی دقیق اقلام کالایی در مذاکرات دو و چند جانبه تجاری را سلب می‌نماید.

بررسی وضعیت اقلام «سایر» در ساختار تعرفه‌ای نشان می‌دهد که مطابق قانون مقررات صادرات و واردات کشور در سال ۱۴۰۲، حدود ۲۳ درصد از اقلام (در سطح کدهای HS شش رقمی) شامل کدهای کالایی با شرح کالای «سایر» است. مطابق نمودار زیر تعداد این اقلام از ۱۱۰۷ کد کالایی (۱۶ درصد از کل ردیف‌های تعرفه‌ای) در سال ۱۳۸۳ به ۲۰۶۶ کد کالایی (۲۳ درصد از کل ردیف‌های تعرفه‌ای) در سال ۱۴۰۲ افزایش یافته است. در شرایطی که تعداد کدهای کالایی در سطح هشت رقمی HS هر سال در حال افزایش است، منطق حکم می‌کند که این کدها به کالاهای جدید شناسایی شده، اختصاص یابد، اما ملاحظه می‌شود که سهم اقلام «سایر» در میان کدهای HS با نرخ رشد نامطلوبی از حیث منطق شفافیت در کدگذاری تعرفه‌ای و در مقایسه با روال بین‌المللی تجارت جهانی در حال افزایش است.

سهم تعداد اقلام «سایر» از کل تعرفه‌های (HS هشت رقمی) کشور

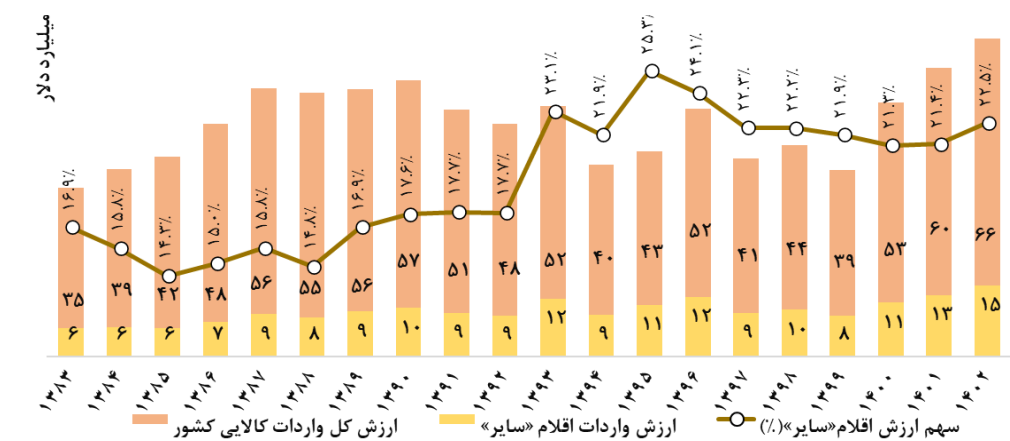
ماخذ: گمرک جمهوری اسلامی ایران (سال‌های ۱۴۰۲-۱۳۸۳)، قانون مقررات صادرات و واردات (سال‌های ۱۴۰۲-۱۳۸۳)

بررسی آماری واردات این اقلام طی سال‌های گذشته نیز نشان می‌دهد که میزان قابل توجهی از واردات کشور از طریق این کدهای کالایی صورت می‌پذیرد. بررسی خطوط تعرفه‌ای برخی کشورها مانند ترکیه، مالزی و همچنین اتحادیه اروپا نشان می‌دهد که کشورهای مذکور با در نظر گرفتن خطوط تعرفه‌ای در سطح ۱۰ رقمی و حتی ۱۲ رقمی، امکان برنامه‌ریزی دقیق تجاری و صنعتی را برای خود فراهم می‌سازند و با این روش ویژگی و مشخصات کالاهای وارداتی را تا حد امکان قابل رصد نموده و از تعرفه به عنوان یک ابزار سیاست‌گذاری استفاده بهینه‌تری می‌نمایند.

قریب به یک چهارم ارزش واردات کشور به اقلامی اختصاص دارد که تحت عنوان «سایر» در زیرمجموعه کدهای هشت رقمی HS مبادله شده است. مطابق نمودار زیر، مجموع ارزش وارداتی اقلام «سایر» در سال ۱۴۰۲ بالغ بر ۱۵ میلیارد دلار بوده و ۲۲٫۵ درصد از کل ارزش واردات کشور را تشکیل می‌دهد. این اقلام طی ۲۰ سال گذشته، سالانه بین ۱۴ تا ۲۵ درصد از ارزش واردات کشور را به خود اختصاص داده است.

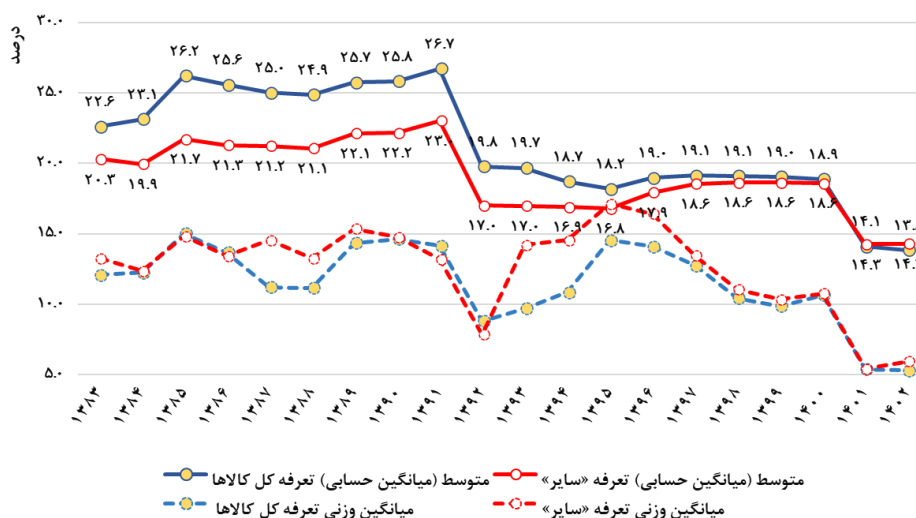
سهم اقلام تحت عنوان «سایر» در کل واردات کشور

ماخذ: گمرک جمهوری اسلامی ایران (سال‌های ۱۴۰۲-۱۳۸۳)، قانون مقررات صادرات و واردات (سال‌های ۱۴۰۲-۱۳۸۳)

همچنین، مقایسه متوسط (میانگین حسابی) تعرفه اقلام «سایر» با متوسط تعرفه کل کالاها نشان می‌دهد که تا سال ۱۴۰۰، همواره متوسط تعرفه اقلام «سایر» کمتر از متوسط تعرفه کل بوده است. آنچه مسلم است طبق نمودار زیر شکاف سطح متوسط تعرفه‌ها طی ۲۰ سال اخیر در حال کاهش بوده و حتی در دو سال اخیر متوسط تعرفه اقلام «سایر» اندکی بالاتر قرار گرفته است. با این وجود بالاتر بودن میانگین وزنی تعرفه اقلام «سایر» در فاصله سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۹ نشان می‌دهد که در این سال‌ها تمایل به اظهار کالاهای وارداتی تحت شمول اقلام «سایر» در سطح بالاتری قرار داشته است.

مقایسه میانگین حسابی وزنی تعرفه اقلام «سایر» با تعرفه کل کالاها

ماخذ: گمرک جمهوری اسلامی ایران (سال‌های ۱۴۰۲-۱۳۸۳)، قانون مقررات صادرات و واردات (سال‌های ۱۴۰۲-۱۳۸۳)

نکات کلیدی:

- مطابق بررسی‌ها، کالاهایی که در سطح بالایی مورد اقبال مصرف‌کنندگان و به تبع آن واردکنندگان کشور قرار دارند و با کسب جایگاه برتر در مبادلات تجاری حدود یک چهارم واردات کشور را به خود اختصاص می‌دهند، نبایستی بصورت بی‌نام و در قالب کدهایی تحت عنوان «سایر» در نظام تعرفه‌ای کشور تعریف شوند.
- بر اساس اصل شفافیت در کدگذاری تعرفه‌ای و منطق حاکم در تجارت بین‌الملل، کالاهایی که سهم قابل توجه در تجارت کشور دارند، بطور معمول بایستی در اولویت تخصیص کدهای تعرفه جداگانه با شرح کالای مشخص قرار گیرند.
- با توجه به تبعات نامطلوب طبقه‌بندی کالا تحت عنوان «سایر» و در راستای شفاف‌سازی بیشتر، جلوگیری از سوء استفاده و از همه مهمتر افزایش کارایی ابزار تعرفه در سیاست‌گذاری‌های صنعتی و تجاری کشور، پیشنهاد می‌شود سازمان توسعه تجارت ایران و کمیسیون ماده ۱، حل این مسئله را در برنامه‌های اصلاحی نظام تعرفه‌ای کشور قرار دهند. اختصاص کدهای ۱۰ و حتی ۱۲ رقمی به اقلام کالایی مختلف با ویژگی‌های متفاوت برای معرفی کالاها در ساختار تعرفه‌ای کشور همانند کشورهای پیشرو، می‌تواند در این خصوص راهگشا باشد.

